

учредительными документами выступают от имени юридического лица нарушающие свои обязанности о представительстве, несут солидарную ответственность за убытки, причиненные ими юридическому лицу.

Общие признаки косвенного иска, содержащиеся в статье 92 ГК, заключаются в следующем. Во-первых, определяется субъектный состав участников данных отношений как в материальном, так и процессуальном праве. С одной стороны, материально-правовое требование принадлежит юридическому лицу, а обязательным субъектом, которое должно возместить убытки, являются члены органа юридического лица или другие лица, выступающие от имени юридического лица.

Во-вторых, норма части третьей статьи 92 ГК в части определения надлежащих ответчиков является отсылочной по характеру, поскольку круг лиц, наделенных правом выступать от имени юридического лица, определяется в законе или учредительных документах, например в Законе Украины «Об акционерных обществах» от 17.09.2008.

В-третьих, определен характер искового требования, которое заключается в возмещении убытков, причиненных юридическому лицу.

В-четвертых, определены пределы ответственных лиц, выступающих от имени юридического лица.

Краткая характеристика признаков косвенного иска позволяет выделить его как самостоятельный вид исков, требующий необходимости дальнейшего научного анализа.

Литература:

1. Степаненко Т.В. Нові позови в цивільному процесі // Право і безпека. — 2004. — №3. — С.144.
2. Малышев П. Косвенные иски в судебной практике США // Российский юридический журнал. — 1996. — №1. — С. 95.

Журило С.С.

*асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРО ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПІДСУДНОСТІ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ

Діюче законодавство України (зокрема, ст. 254 ЦПК України) передбачає розгляд справ про усиновлення в порядку окремого провадження за обов'язковою участю заявників, органу опіки та

підкування або уповноваженого органу виконавчої влади, а також дитини, якщо вона за віком і станом здоров'я усвідомлює факт усиновлення, з викликом заінтересованих та інших осіб, яких суд визнає за потрібне допитати.

Розгляд справи може відбуватися у відкритому або ж закритому судовому засіданні (з метою забезпечення таємниці усиновлення у випадках, встановлених СК України). Разом з тим, ст. 285 СК України передбачає в деяких випадках обмеження права іноземного громадянина на таємницю усиновлення дитини-громадянина України, зокрема, за умови відсутності договору про надання правової допомоги між Україною та державою, громадянином якої є усиновлювач і в яку має переїхати дитина, за умови, що в цій країні усиновлення не є таємним [1]. Вважаємо, що усиновлення іноземними громадянами дітей-громадян України не повинно відбуватися, як таємне, що дасть можливість наблизитися до європейської практики розгляду даного питання, зменшити психологічні проблеми та травми для усиновленої дитини в майбутньому, отримувати більше інформації про подальшу долю усиновленої дитини.

Відповідно до ст. 251 ЦПК України заява про усиновлення дитини або повнолітньої особи, яка не має матері, батька або була позбавлена їхнього піклування, подається до суду за місцем їх проживання [2]. Дана стаття визначає підсудність справ про усиновлення як громадянами України, так і іноземними громадянами. Для вирішення питання підсудності справи про усиновлення дитини або повнолітньої особи їх місце проживання необхідно визначати з врахуванням положень ЦК України.

Так, відповідно до ст. 29 ЦК України місцем проживання фізичної особи у віці від 10 до 14 років є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я тощо, в якому вона проживає, якщо інше місце проживання не встановлено за згодою між дитиною та батьками (усиновлювачами, опікуном) або організацією, яка виконує щодо неї функції опікуна. Місцем проживання фізичної особи, яка не досягла десяти років, є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає [3].

Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 р. визначає терміни «місце

походження» та «місце проживання» дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. В Законі вказано, що місцем походження дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, є місце проживання або перебування її біологічних батьків на момент їх смерті або виникнення обставин, що призвели до позбавлення дитини батьківського піклування. У разі, якщо батьки та їх місце проживання чи перебування невідомі, місцем походження дитини визначається місце, де дитину знайшли, або місце розташування медичного закладу, де дитину залишили.

Місцем проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, є місцезнаходження закладу для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, жила приміщення дитячого будинку сімейного типу, прийомної сім'ї, опікунів або піклувальників, житло, в якому дитина проживає, інше житло [4].

Аналіз матеріалів узагальнення судової практики у справах про усиновлення дає можливість дійти висновку, що суди, як правило, розглядають справи про усиновлення з дотриманням правил підсудності. Водночас в окремих випадках справи розглядаються з порушенням правил підсудності, визначених ст. 251 ЦПК України, а саме не за місцем проживання дитини, а за місцем її походження [5, с. 140].

Наприклад, ухвалою Апеляційного суду Сумської області від 19.01.2012 р. скасовано ухвалу Шосткинського міськрайонного суду Сумської області від 28.11.2011 р. Зазначено, що Титарчук А. подала заяву до Шосткинського міськрайонного суду про усиновлення, яку їй повернули та роз'яснили право звернутися до Путивльського районного суду Сумської області (тобто за місцем її проживання). Однак, згідно ч. 1 п. 79 постанови КМУ № 905 від 8.10.2008 р. для прийняття рішення про усиновлення кандидати в усиновлювачі звертаються із заявою про усиновлення дитини до суду за місцем проживання (перебування) дитини. А враховуючи те, що малолітня Зайкова О. на момент подачі заяви про усиновлення перебувала у обласному центрі соціально-психологічної реабілітації дітей, який знаходиться в м. Шостка, вул. Марата, 34, висновок про невідповідність даної справи Шосткинському міськрайонному суду є помилковим і відповідна ухвала підлягає скасуванню [6].

Також, при вирішенні питання підсудності справи суддям необхідно брати до уваги положення ЦК України та Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» і враховувати, що у тих випадках, коли дитину було передано в сім'ю

опікуна і вона проживає з ним, незалежно від місця її походження, справа має розглядатися судом за місцем проживання дитини, яким є місце проживання опікуна.

Зазначимо, що в країнах СНД і Балтії для всіх справ про усиновлення, незалежно від місця проживання та громадянства усиновлювача, встановлені єдині правила підсудності. Однак, процедура усиновлення для проживаючих за кордоном ускладнюється необхідністю отримання додаткового дозволу або згоди компетентних державних органів. Наприклад, в Естонії потрібна згода міністра з соціальних питань, у Латвії — міністра юстиції. У Білорусі для справ про усиновлення іноземними громадянами не лише встановлена підсудність вищестоящего суду, а й обов'язковою є участь представника Національного центру освіти. Гарантією здійснення усиновлення в інтересах дітей і неприпустимості зловживань в даному питанні є норми про заборону посередницької діяльності з усиновлення. Така заборона міститься в законодавстві Білорусі. При цьому, усиновлювачі не позбавляються права мати представника, права і обов'язки якого встановлені цивільним і цивільно-процесуальним законодавством. Також працюють норми, які встановлюють порядок централізованого обліку дітей, що підлягають усиновленню, та осіб, які бажають усиновити дитину. Такий порядок існує, зокрема, в законодавствах Молдови, Казахстану, Латвії, Білорусі [7, с. 115].

Таким чином, судами повинні строго контролюватися питання дотримання підсудності справ щодо усиновлення дітей та розглядати їх тільки за місцем проживання (перебування) дитини, що створить додаткові гарантії захисту прав дитини при усиновленні та надасть службам у справах дітей більше можливостей отримати повну, всебічну інформацію щодо дитини та надати об'єктивний висновок з приводу доцільності усиновлення.

Література:

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13.01.2005 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>
5. Олійник А.С. Узагальнення практики розгляду судами цивільних справ про усиновлення дітей, позбавлення батьківських прав, встановлення

опіки та піклування над дітьми / А.С. Олійник // Судова апеляція. — 2009. — № 1. — С. 136-158.

6. Ухвала Апеляційного суду Сумської області від 19.01.2012 р. по справі №2-о-129/11. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21130509>

7. Кустова В.В. Некоторые аспекты законодательства об усыновлении в странах СНГ и Балтии / В.В. Кустова // Журнал российского права. — 2003. — № 6. — С. 109-116.

Захарова О.С.,

*доцент, кандидат юридичних наук,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
юридичний факультет, кафедра правосуддя*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖ РОЗГЛЯДУ СПРАВ СУДОМ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

Метою нашого дослідження є визначення меж розгляду справи судом апеляційної інстанції через призму моделей апеляції і виявлення механізму гарантування захисту прав, свобод і законних інтересів особи на цьому етапі провадження у справі, особливо тих, які не брали участь у розгляді справи, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки.

Конституцією України (ст.129) [1] встановлено гарантію захисту прав, свобод та законних інтересів у апеляційному порядку. Така форма перегляду судових рішень давно відома у цивільному процесі. На землях України апеляція, як форма перегляду рішення діяла ще в середні віки за Литовськими статутами. В науковій літературі зазначається, що найбільшого розвитку апеляція набула в Російській імперії внаслідок судової реформи 1864 р. Аналіз Статут цивільного судочинства Російської імперії дає можливість зробити висновок, що ним встановлювалась модель повної апеляції в цивільному судочинстві. Суть цього провадження полягала у тому, що апеляційний суд розглядав справу по суті і ухвалював рішення, яке повністю замінювало попереднє рішення суду першої інстанції. За змістом рішення апеляційної інстанції не обов'язково мало бути однаковим з рішенням суду першої інстанції[2, 421-425].

Вітчизняне процесуальне законодавство не визначає моделі апеляції. В теорії цивільного процесу розкриваються дві моделі апеляції (повна та неповна). У науковій літературі висловлені різні